

NORGES BONDELAG

Stortingets energi- og miljøkomite
Stortinget
0026 OSLO
Norge

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
16.10.2018
Deres dato

Vår referanse
18/00036-6
Deres referanse

Statsbudsjettet for 2019 - Høring i Energi- og Miljøkomiteen

Merknader til Kap. 1420 Miljødirektoratet

Det slippes årlig om lag 2 095 000 sau, 254 000 storfe, 58 000 geiter og 9 000 hester på utmarksbeite i Norge. Disse husdyrene høster fôrressurser i utmarka som tilsvarer det man ville måtte bruke 10 % av Norges fulldyrkede areal for å produsere. Beitebruk bidrar både til økologisk og økonomisk bærekraftig produksjon av mat. I tillegg er beitebruk viktig for pleie av kulturlandskapet og ivaretagelse av det biologiske mangfoldet.

Post 65, Tiltak i kommuner med ulverevir i Hedmark, Akershus og Østfold

Posten er på 20 mill og gjelder for kommuner innenfor fylkene Hedmark, Akershus og Østfold som har ett eller flere ulverevir per 1. juni. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til konfliktdeмпing i kommuner med ulverevir. Kommunen står fritt til å disponere tilskuddet og velge tiltak, herunder å tilgodese berørte næringsinteresser, organisasjoner eller privatpersoner. Bruken av tilskuddet skal være relatert til den særlige belastning av å ha et ulverevir i kommunen.

Norges Bondelag viser til Stortingets vedtak 770, Ulv i norsk natur -Bestandsmål for ulv og ulvesone, jf. Meld. St. 21 (2015-2016) og Innst. 330 S (2015-2016).

«Stortinget ber regjeringen utrede mulige økonomiske ordninger for tap av eventuelle rettigheter eller belastninger innenfor ulvesonen og viser til ulvesoneutvalgets forslag knyttet til dette spørsmålet».

I revidert statsbudsjettet for 2017 skriver Klima- og miljødepartementet at vedtaket er fulgt opp gjennom bevilgning på 20 mill. kr. i tilskudd til kommuner med ett eller flere ulverevir i per 1. juni i Hedmark, Akershus og Østfold.

Norges Bondelag viser til at rovdyrpolitikken har påført landbruket et næringstap på 4 milliarder for de anslagsvis 1000 bønder som har måtte oppgi sitt næringsgrunnlag innenfor rovdyrsonene. I tillegg kommer grunneiernes tap av inntekter fra utmarksnæring som følge av etablering av ulv.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Postboks 9354 Grønland 0135 OSLO	Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5 0190 OSLO	Telefon: 22 05 45 00	E-postadresse: bondelaget@bondelaget.no
Norges Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto: 8101.05.12891 Bankkonto: 8101.05. 91392	Internett: www.bondelaget.no

Vår dato
16.10.2018

Vår referanse
18/00036-6

Norges Bondelag mener Stortingets vedtak nr. 770 (2015 – 2016) ikke er fulgt opp gjennom denne tilskuddsposten og ber Stortinget sende saken tilbake til regjeringen for en grundig utredning.

Post 73, Tilskudd til rovvilttiltak

Målet med tilskuddsordningen er å sikre iverksettelse av effektive forebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdependende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Dette gjelder blant annet; rovviltsikre gjerder, tidlig nedsanking, forsinket slipp, vokterhund, kadaverhund, elektronisk overvåking m.m. Posten dekker også drift av rovviltnemndene, omstilling og godtgjøring til kommunale fellingslag.

Midler til rovdyrtiltak, tidligere kalt forebyggende og konfliktdependende tiltak (FKT), er foreslått økt fra 70 mill i 2017 til 80,4 mill for 2018. Allerede i statsbudsjettet for 2009 ble det satt av 84,1 mill til dette formålet men posten ble i 2011 redusert til under 70 mill. Nivået på bevilgningene har siden ligget på dette nivået fram til nå. Samtidig har nye kostnader kommet til som godtgjøring til kommunale fellingslag og omstilling av beitebrukere i rovdyrrområder. Offentlig finansiering av forebyggende tiltak i beitenæringene er en forutsetning for det todelte målet i rovdyrpolitikken, at vi både skal ha rovdyr og beitenæring i utmark.

Norges Bondelag viser til at det ble laget en utvidet erstatningsordning for å dekke det økonomiske tapet som oppsto etter ulveangrepene på Hadeland i 2017. Disse midlene ble tatt over post 73, tilskudd til rovvilttiltak. Skadene etter årets ulveangrep i Nord- Østerdal er like omfattende som på Hadeland i 2017. Både den psykiske og økonomiske belastningen for beitebrukerne i Hedmark er ekstra krevende sett i lys av at flere av de samme beitebrukerne ble påført store tap til ulv også i 2016. Dette uten at det ble gitt en ekstraordinær kompensasjon tilsvarende som for Akershus og Oppland i 2017. **Norges Bondelag har fremmet krav overfor Klima- og miljødepartementet om at sauebønder i Nord-Østerdal skal få lik erstatningsordning som sauebøndene på Hadeland fikk i 2017.**

Norges Bondelag har sammen med Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag mottatt midler over post 73 til en prosjektstilling for forebyggende og konfliktdependende tiltak for beitebrukere som taper sau til rovvilt. Prosjektet bidrar til best mulig løsninger og redusere skadevirkningen for beitenæringen. Prosjekt jobber tett sammen med beitebrukere for å bidra til samarbeid om å gjøre belastningen minst mulig og samtidig motivere til å samarbeide med forvaltningen. **Norges Bondelag mener det er svært beklagelig at Klima- og miljødepartementet har avslått søknad om videre finansiering av dette prosjektet.**

Norges Bondelag mener midler til rovdyrtiltak ikke er i samsvar med rovdyrutfordringene og Stortingets todelte mål i rovdyrpolitikken. Norges Bondelag mener post 73 må øke med 25 mill, slik at det totalt settes av 95 mill kroner til rovvilttiltak.

Kap. 1410 Kunnskap om klima og miljø, Post 21 Miljøovervåking**Post 21 Miljøovervåking**

Et bredt sammensatt stortingsflertall inngikk rovdyrforlikene i 2004 og 2011. Forlikene setter klare mål om antall ynglinger for hvert av rovdyrartene. Rovdata har i oppdrag å utforme metodikk for bestandsregistrering for hver av rovdyrartene og utarbeide årlige bestandsrapporter.

Norges Bondelag mener beregningsmetodene for bjørn og jerv ikke gode nok til å gi et sikkert bestandsestimat. Vi mener bestandsestimatene er lavere enn de reelle bestandene av bjørn og jerv. Dette er en tendens som også vises i tallgrunnlaget til Rovdata når man ser på graden av årlig gjenfangst på DNA.

En konsekvens av at rovdyrbestanden blir underestimert er at miljøforvaltningen søker å holde rovdyrbestandene på et høyere nivå enn Stortingets bestandsmål. Som konsekvens påføres beitebrukerne et større tap av beitedyr til rovdyr enn det Stortinget har forutsatt.

Norges Bondelag ber derfor om at det settes av 1,2 million kroner årlig over tre år for å få utarbeidet beregningsmodeller som tar hensyn til at man ikke klarer å registrere alle individ/ynglinger hvert år. Modellene må være målretta mot de deler av landet som har de største mørketallene, og basere seg på tall fra rovdatabaser. Arbeidet med utarbeidelse av nye modeller bør gjennomføres av Rovdata.

Inntil ny beregningsmodell er på plass bør det settes av 2 million kroner årlig som skal brukes til å avdekke ynglinger på jerv i områder der man antar risikoen er størst for manglende registrering. I tillegg bør midlene brukes til organisert DNA-innhenting fra bjørn i grenseområdene mot våre naboland med prioritet på de områder der man mener mørketallene er størst.

Del IV Rapportering etter Lov om klimamål (klimalova)**Kap 12.4 Verkemiddel for å nå klimamåla**

I statsbudsjettet rapporterer Regjeringen til Stortinget for første gang etter klimaloven om status og framdrift i arbeidet med Norges klimamål. Det vises til forhandlingene med jordbrukets organisasjoner der det overordna målet er å inngå en politisk avtale om hvor mye jordbrukssektoren skal redusere sine utslipp fram mot 2030. Norges Bondelag ønsker å bidra til konstruktive forhandlinger om klimareduksjoner i jordbruket gjennom utvikling og implementering av effektive klimatiltak i jordbruket og på den enkelte gård. Men Regjeringen varsler samtidig at det skal vurderes å innføre klimagassavgifter på jordbrukets utslipp som i dag ikke er ilagt avgifter. Norges Bondelaget vil understreke at Stortinget tidligere har slått fast at de biologiske prosessene ikke skal avgiftsbelegges.

Norges Bondelag legger dette til grunn for klimaforhandlingene med regjeringen og ber komiteen stille seg bak dette.

Regjeringen varsler at de vil følge opp anbefalingene fra forhandlingene, gitt at forslagene gir reelle og tilstrekkelige utslippsreduksjoner i de to sektorene og er ferdigstilt innen fristen 1. april 2019. Norges Bondelag mener fristen er urealistisk på grunn av manglende faglig kunnskapsgrunnlag på dette tidspunktet. Regjeringen peker selv på at «*det er stor usikkerhet både om nivået på utslipp i dag; målt som absolutte tal, om endringer framover og*

Vår dato
16.10.2018

Vår referanse
18/00036-6

om effekten av tiltak.» og viser til arbeidet i Teknisk Beregningsutvalg for jordbruket (TBU-J) nedsatt i november 2017 med frist 1.7.2019. Norges Bondelag mener resultatene av TBU-J's arbeid bør foreligge som grunnlag for forhandlingene før forhandlingene kan avsluttes.

Kap 14.3.2 Jordbruk

I kap 14 presenterer regjeringen en oversikt over sektorvise utslippsbaner innenfor ikke-kvotepiktig sektor og hvilke typer tiltak som vil være nødvendig for å realisere disse. For jordbrukssektoren viser Regjeringen til fem konkrete tiltak som Miljødirektoratet har pekt på. Disse er overgang fra kjøtt til vegetabilsk/fisk, redusert matsvinn, forbud mot nydyrking av myr, bedre utnytting av husdyr- og mineralgjødsel og biogass. Overgang fra kjøtt til vegetabilsk/fisk er alene beregnet å kunne gi en utslippsreduksjon på 2,7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter akkumulert i perioden 2021-2030 i jordbrukssektoren, sammenlignet med referansebanen. Forslaget vil i realiteten bety:

- **Et brudd med Klimakonvensjonens målsettingen** om at klimamålene skal nås på en måte som ikke setter matproduksjon i fare.
- **Et svakere distriktslandbruk.** 1 av 5 kyr skal vekk fra norske beiter. Dette tilsvarer om lag 2900 norske gårdsbruk. Denne nedgangen kommer i tillegg til strukturrasjonalisering og redusert produksjon som følge av mindre matsvinn.
- **Lavere selvforsyning.** Reduksjonen i antall kyr gir ca. 600 000 dekar grasarealer ut av drift som utgjør ca. 6 prosent av alt jordbruksareal i drift.
- **Tapt verdiskaping.** Færre gårdsbruk gir tapt verdiskaping på nesten 1 milliard kroner for den norske bonden. Verditapet i matindustrien/leverandørleddet kommer i tillegg.
- **Kjøttforbruk redusert med en tredjedel.** Hver person må kutte 28,3 prosent av sitt forbruk av storfekjøtt.

Norges Bondelag advarer mot å peke på redusert norsk matproduksjon som en klimaløsning. Mindre matproduksjon basert på norske ressurser over hele landet gjør oss bare mer sårbare i møte med klimaendringene framover og er feil vei å gå. Dersom redusert matproduksjon i tillegg erstattes med import fra land med høyere klimagassutslipp per produsert enhet, vil et slikt tiltak føre til høyere utslipp fra matproduksjonen globalt og gi motsatt klimaeffekt. Norges Bondelag viser også til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av jordbruksmeldingen slo fast at klimakrav i jordbruket må gjennomføres på en slik måte at distriktpolitiske og landbrukspolitiske målsettinger ivaretas.

Norsk landbruk arbeider med en rekke tiltak for å endre og utvikle en matproduksjon med lavere klimagassutslipp per produsert enhet. Innenfor kjøtt- og melkeproduksjonen er Norge spesielt langt framme når det gjelder forskning på langsiktige tiltak for å redusere klimagassutslipp fra storfe som for eksempel å avle fram mer klimavennlige kyr, bedre grovfôrkvalitet, nye tilsetningsstoffer i fôr og endret gjødselhåndtering. Det skjer også mye forskning og utvikling innenfor blant annet endret jordarbeiding, økt karbonbinding i jord og ny teknologi for å fjerne fossile utslipp i jordbruket. Norges Bondelag understreker at det vil være et bredt sett av klimatiltak på gården og i landbruket som kommer til å gi en framtidrettet og klimavennlig produksjon av matvarer, og viser til at dette må avtales nærmere i forhandlingene mellom Regjeringen og jordbruket.

Vår dato
16.10.2018

Vår referanse
18/00036-6

Norges Bondelag ber derfor komiteen slå fast at tiltakene som det vises til i regjeringens klimarapportering ikke er i tråd med tidligere vedtatte mål for norsk landbruks- og distriktspolitikk, og ber regjeringen legge dette til grunn for forhandlingene med jordbruket om reduksjon av klimagassutslipp fra jordbrukssektoren.

Olje- og energidepartementet

Kap. 1820 Norges vassdrags- og energidirektorat

Flom og forebyggende tiltak

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har regnet ut at det er behov for 2,5 milliarder kroner til flom- og skredsikringstiltak over hele landet. I regjeringens forslag til statsbudsjett får NVE rundt 250 millioner kroner til skred- og flomsikringer. Dette er kun 10 % av det NVE mener det er behov for.

Norges Bondelag stiller seg sammen med syv andre organisasjoner bak et felles krav om å øke satsningen på NVE`s arbeid med flom- og skredforebygging. Sett i lys av stadig nye naturskadehendelser pga. mer ekstremvær og uvanlige værforhold, er det stort behov for å satse langt sterkere på å gjøre lokalsamfunn og næringsliv mer robuste mot framtidige flom- og skredhendelser gjennom forebyggende tiltak. Naturskader påfører nasjonen utgifter i milliardklassen. **Norges Bondelag mener Naturskadefondet og NVE må samkjøre seg bedre slik at vi får et mer helhetlig arbeid i vassdragene.**

En viktig del av Norges beredskap er å sikre arealene til matproduksjon. En stor andel av dyrkamarka ligger nær vann og vassdrag og det medfører store økonomiske tap når skaden først har oppstått. Norges Bondelag registrerer at jordbruksareal har lav prioritet i NVE`s arbeid med flomvern. Det gjør at vi kan komme til å miste mye jordbruksareal i dalførene våre. Dette strider mot målet i den nye jordvernstrategien som Stortinget skal vedta i høst. **Norges Bondelag mener forebygging av flomskader på jordbruksarealer må gis høyere prioritet.**

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Margrete Nøkleby

Finn Erlend Ødegård